

KIRKENS FRIVILLIGE ARBEID

FOREBYGGING
OG HÅNDTERING
AV SEKSUELLE
OVERGREP

INNHOOLD

Forord	4	1. Å engasjere en frivillig medarbeider	10
Innledning: Seksuelle krenkelses i kirkens frivillige arbeid	5	Oppnevning av en ansatt som ansvarlig for det frivillige arbeidet	10
Utgangspunkt	5	Kontrakt og samtale ved engasjement	11
Målsetting og målgruppe	5	2. Å skape gode og trygge fellesskap	12
Målsetting	5	Seksuelle krenkelses skjer	12
Målgruppe	6	Seksualitet	12
Hefkets oppbygning	6	Grenser	13
Frivillig arbeid i menigheten	6	Barn	14
Frivillig arbeid	6	Ungdom	14
Frivillige medarbeidere	7	Ungdom og asymmetri	15
Å kvalitetssikre kirkens frivillige arbeid	7	Punktuell deltakelse	16
Seksuelle krenkelses	8	Eldre	16
Definisjoner	8	Funksjonshemmede	17
Asymmetriske maktrelasjoner	8		
Kjønn og maktstrukturer	9		
Den som misbruker sin tillit og posisjon som frivillig medarbeider	9		
Videre lesning	9		

3. Å møte en krenkelseserfaring	18	4. Å leve med en krenkelsessak i menigheten	24
Taushetsplikt, meldeplikt og avvergeplikt	18	Når saken blir kjent	24
<i>Når den utsatte er myndig</i>	18	Videre oppfølging og dom	25
<i>Når den utsatte ikke er myndig</i>	19	<i>Retts sak og fellende dom</i>	25
Når et menneske formidler		<i>Ingen juridisk fellende dom</i>	25
krenkelseserfaring	19	<i>Tomme anklager</i>	26
<i>Det første møtet</i>	19	Etterarbeid	26
<i>Varsling</i>	19	Tilgivelse: Mulig og umulig	27
Når en frivillig medarbeider		Å leve videre i fellesskapet	28
formidler å ha gjort noe galt	20		
Oppfølging fra den ansvarlige		Ressurser	30
i menigheten	20	Forslag til plattform for frivillig	
<i>Dokumentasjon</i>	20	medarbeiderskap i menigheten	30
<i>Ivaretagelse</i>	21	Eksempel på kontrakt for frivillige	32
<i>Eventuell anmeldelse</i>	21	Trygghetsplakat	33
<i>Eventuell etterforskning</i>	22	Ressurser i bispedømmet	34
<i>Informasjonshåndtering</i>	22	Andre ressurser	34

FORORD

Den norske kirke har siden 1996 hatt prosedyrer og retningslinjer for behandling av overgrepssaker, der den anklagede eller mistenkte er en vigslet kirkelig medarbeider. I 2007 ble det utgitt et veiledningshefte som omtaler arbeidsgivers håndtering av saker når en kirkelig ansatt er mistenkt eller anklaget. Dette veiledningsheftet ble utarbeidet og utgitt av arbeidsgiverrepresentantene i Den norske kirke, Kultur- og kirkedepartementet (KKD), KA Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon og Bispemøtet. Heftet omfatter slik begge arbeidsgiverlinjene i Den norske kirke.

I forlengelse av dette veilederheftet ble det tatt initiativ til at Den norske kirke også skulle ha retningslinjer for håndtering av saker der en frivillig medarbeider er mistenkt eller anklaget for å ha utnyttet sin posisjon for å krenke et annet menneske. Samarbeidsråd for arbeid med overgrepssaker i Den norske kirke (SRO) tok dette initiativet og besluttet at det var nødvendig også med et ressursdokument som omhandlet frivillige. Daværende teologistudent Gunnhild Nordgaard Hermstad og professor i teologi Gunnar Heiene, ble bedt om å utarbeide et forslag til et slikt ressursdokument. Heftet «Kirkens frivillige arbeid - forebygging og håndtering av seksuelle krenkelser» ble skrevet av Nordgaard Hermstad og Heiene, i nært samarbeid med Kirkelig Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep.

Heftet ble revidert sommeren 2011 på bakgrunn av forslag fra Gunnhild Hermstad og Elisabeth Torp. I september samme år ble det lagt fram for Kirkerådet, som gjorde følgende vedtak (KR54/11, 1. og 3.):

1. *Arbeidet med forebygging og håndtering av overgrep i kirken er et viktig felt som fortsatt må prioriteres.*
3. *Kirkerådet anbefaler heftet «Kirkens frivillige arbeid - forebygging og håndtering av seksuelle krenkelser» og legger det til grunn for kirkens videre arbeid.*

I forbindelse med utgivelse av en trykket versjon i 2013, gjorde Kirkelig Ressurssenter mindre endringer, blant annet knyttet til nye lovbestemmelser.

Kirkerådet, Oslo 2013

INNLEDNING: SEKSUELLE KRENKELSER I KIRKENS FRIVILLIGE ARBEID

UTGANGSPUNKT

Seksuelle krenkelsers skjer i alle slags fellesskap i samfunnet, også i menigheter. Menigheter utgjør ofte tette fellesskap, med nære relasjoner basert på tillit og fortrolighet. Derfor er slike fellesskap ekstra sårbare for seksuelle krenkelsers. Når en frivillig medarbeider krenker andre, rammes ikke bare de menneskene som er direkte involvert i relasjonen, men hele menigheten.

Kirken har et ansvar for å formidle gode etiske normer og holdninger. Brudd på slike normer innad i menigheten rammer ekstra sterkt. Vi har rett til å stille store krav til det frivillige arbeidet som skjer i våre menigheter. Derfor må vi også være villige til å jobbe for å øke bevisstheten om problemet, slik at vi aktivt kan forebygge seksuelle krenkelsers gjennom holdningsskapende arbeid.

Vi vet at seksuelle krenkelsers faktisk skjer. Seksuelle krenkelsers rammer ikke bare enkelte grupper. Mennesker i alle aldre, i alle menigheter og av begge kjønn kan utsettes for seksuelle krenkelsers. Seksuelle krenkelsers angår kirken. Som kirke har vi et ansvar for det vi vet at skjer. Derfor er det viktig for kirken å arbeide for å forebygge seksuelle krenkelsers. Det er imidlertid ikke nok å forebygge. Vi trenger også gode rutiner for å kunne håndtere det på en god måte når krenkelsers har skjedd.

MÅLSETTING OG MÅLGRUPPE

Målsetting

Mye av kirkens arbeid drives av frivillige medarbeidere. Enkeltmenneskene som legger ned tid, arbeid og omsorg i det kirkelige arbeidet, er en enorm ressurs for kirken. Denne viktige gruppen medarbeidere fortjener å bli sett og utrustet til de tjenestene de gjør. Frivillige medarbeidere som vet hvordan de på en god måte kan ta vare på dem som kommer til kirken, hvordan de kan være med på å forebygge seksuelle krenkelsers og hva de bør gjøre dersom slike krenkelsers skjer, er en viktig kvalitetssikring av hele kirkens arbeid.

Dette heftet belyser hvordan vi kan kvalitetssikre det frivillige arbeidet med hensyn til temaet seksuelle krenkelsers. Det gir ikke retningslinjer som skal gjelde for alle menigheter i Den norske kirke. Hensikten med heftet er å formidle holdninger som skal være retningsgivende for lokalmenigheten i arbeid med seksuelle krenkelsers.

Mye frivillig arbeid i kirken rettes mot barn og unge, noe vi vil legge vekt på i dette heftet. Men også andre sårbare grupper omfattes av menighetens frivillige arbeid, som for eksempel funksjonshemmede og eldre. Det er viktig at vi ikke glemmer disse gruppene når vi arbeider for å forebygge seksuelle krenkelsers.

Målgruppe

Dette heftet henvender seg til alle som har ansvar for det frivillige arbeidet i menigheter i Den norske kirke. Heftet bør være tilgjengelig for menighetsansatte, for alle som på en eller annen måte er ansvarlige for frivillig menighetsarbeid og for de frivillige selv.

HEFTETS OPPBYGNING

Heftet består av fire deler. Det første kapitlet handler om det å engasjere en frivillig medarbeider. Alle frivillige medarbeidere skal vite at det er nulltoleranse for seksuelle krenkelser i Den norske kirke. De skal også være kjent med at det er menneskets ukrenkelige verdi som er det kristne, etiske grunnlaget for denne nulltoleransen.

Det andre kapitlet sier noe om hvordan vi sammen kan skape gode og trygge miljøer. Slike miljøer kan være i stand til å oppdage om krenkelser skjer eller har skjedd, og være med på å forebygge at nye krenkelser skjer.

Det tredje kapitlet tar for seg spørsmål som handler om hvordan en menighet skal håndtere situasjonen når en seksuell krenkelse har skjedd. Det er avgjørende at fortellinger om alle slags krenkelser blir tatt på alvor og fulgt opp på en god måte.

Det fjerde og siste kapitlet sier noe om hvordan en menighet, som fellesskap, utfordres av seksuelle krenkelser, og det gir innspill til hvordan menigheten best mulig kan leve videre med en slik erfaring.

FRIVILLIG ARBEID I MENIGHETEN

Frivillig arbeid

Alle menigheter innenfor Den norske kirke er avhengige av at mennesker stiller sine ressurser, kunnskaper og erfaringer til disposisjon for fellesskapet. Slik er det frivillige arbeidet en umistelig bærebjelke i alle menigheter.

Det frivillige arbeidet er mangfoldig og kan se svært forskjellig ut i ulike menigheter. Den frivillige innsatsen rettes også mot mange ulike arbeidsområder. Det kan være alt fra forbønns-tjeneste til å gå med menighetsbladet eller vaske gulv. Ofte går også frivillige medarbeidere på hjemmebesøk, eller de driver menighetens barne- og ungdomsarbeid.

Når vi i dette heftet er opptatt av å avdekke og forebygge seksuelle krenkelser i arbeid som drives av frivillige medarbeidere, er det først og fremst de frivillige som arbeider i relasjon til andre mennesker, som er i målgruppen. Krenkelser forutsetter relasjon.

Det er menighetsrådet som er ansvarlig for det frivillige arbeid i menigheten. Dette fremgår av kirkelovens § 9. Det anbefales på det sterkeste at menighetsrådet oppnevner en ansatt som skal ha et overordnet ansvar for de frivillige medarbeiderne i menigheten. Dette bør være sogneprest eller daglig leder. Videre kan dette ansvaret delegeres til andre ansatte eller frivillige, f.eks. innen diakoniarbeid eller barne- og ungdomsarbeid.

Frivillige medarbeidere

En frivillig medarbeider i en menighet stiller sine ressurser og sin arbeidskraft til disposisjon uten at det foreligger avtale om lønn. En frivillig medarbeider har rettigheter og forpliktelser i henhold til den avtalen som eventuelt inngås mellom vedkommende og den ansvarlige i menigheten.

Denne definisjonen omfatter alt frivillig arbeid i en menighet. I de tilfeller der en som i utgangspunktet jobber som frivillig, likevel får betalt for deler av arbeidet, må vedkommende defineres som arbeidstaker, ikke som frivillig medarbeider. Noen ganger er det slik at avtalen som inngås mellom den frivillige og menigheten, inneholder fordeler for den frivillige som ikke omhandler lønn. Dette kan for eksempel være at medarbeideren ikke får penger for det arbeidet vedkommende gjør, men bor gratis eller sterkt subsidiert i en leilighet menigheten eier. Dette er like fullt frivillig arbeid, som ikke omfattes av arbeidsrettens bestemmelser for lønnet arbeid.

Når en frivillig medarbeider engasjeres, er det fordi den ansvarlige for det aktuelle arbeidet velger å stole på ham eller henne. Tillit er derfor den grunnleggende forutsetningen for å betro frivillige medarbeidere oppgaver. Når en frivillig medarbeider krenker et annet menneske seksuelt, brytes denne tilliten, og mye av grunnlaget for at han eller hun innehar tjenesten faller bort. Dette er alvorlig og reiser problemstillinger som handler om hvordan vi kan hindre at tillit til de frivillige brytes. Hvordan kan vi hindre at seksuelle krenkelser skjer? Og hva gjør vi når det likevel skjer?

Å kvalitetssikre kirkenes frivillige arbeid

Det er mulig å forebygge at menneskers grenser blir invadert. Det er mulig å skape miljøer og bygge menigheter som sammen jobber for at kirken skal være et sted der seksuelle krenkelser ikke skjer. Samtidig må det være et sted der seksuelle krenkelser avdekkes når de skjer. Den beste måten å forebygge seksuelle krenkelser på, er å være bevisst på at de faktisk skjer – også i vår kirke og menighet.

Fordi vi vet at erfaringer med seksuelle krenkelser er en del av hverdagen for mange mennesker i kirken, er det nødvendig at vi skaffer oss kunnskap om hva det er som gjør slike hendelser mulig. På den måten kan vi rette et kritisk blikk mot oss selv. Vi kan stille gode spørsmål til våre egne fellesskap og sammenhenger. Vi kan bli oppmerksomme på strukturer og sammenhenger som er spesielt sårbare.

I tillegg er det grunnleggende viktig at vi gjør oss kjent med rutiner og fremgangsmåte for hvordan vi best kan møte et medmenneskes fortelling om seksuelle krenkelser.

SEKSUELLE KRENKELSER

Definisjoner

Seksuelle krenkelser: I dette heftet brukes begrepet seksuelle krenkelser som et hovedbegrep. Med seksuell krenkelse menes at den som har størst makt i en relasjon mellom personer i et asymmetrisk maktforhold, seksualiserer relasjonen på en slik måte at den andres intimitetsgrenser blir krenket.

Denne definisjonen av seksuelle krenkelser inkluderer både seksuelle overgrep og grenseoverskridende seksuell adferd.

Seksuelle overgrep: Et seksuelt overgrep er misbruk av makt i form av fysisk eller psykisk krenkelse av et annet menneskes seksuelle integritet; ofte utført i en relasjon av tillit, trusler eller tvang. Relasjonen kan også være preget av en forestilling om at det som utspiller seg mellom de to, skjer i kjærlighet og med god hensikt. Seksuelle overgrep kan være straffbart etter straffeloven.

Grenseoverskridende seksuell adferd: Med grenseoverskridende seksuell adferd menes handlinger som ikke viser respekt for andre menneskers grenser. Slik adferd kan falle innenfor likestillingslovens og arbeidsmiljølovens bestemmelser om trakassering eller annen utilbørlig opptreden. Også straffeloven har bestemmelser om seksuelt krenkende atferd (§ 201). De bestemmelsene inkluderer krenkelser via for eksempel telefon og Internett. Det kan dermed være straffbart å vise pornografi eller komme med seksuelt ladede ytringer til personer som ikke har samtykket til dette.

Både seksuelle overgrep og grenseoverskridende seksuell atferd vil uansett være etisk uakseptabelt. Slike handlinger bryter både med akseptabel mellommenneskelig adferd og med kristen etikk og moral.

Asymmetriske maktrelasjoner

En krenkelse forutsetter en relasjon. Det er imidlertid ikke nok. Overgrep og krenkelser handler også om makt. Å være ansatt eller å ha et tillitsverv i kirken gir en maktposisjon. En krenkelse skjer når et menneske trækker over et annet menneskes grenser.

Asymmetriske maktrelasjoner kan knyttes til flere faktorer, for eksempel alder, kjønn og posisjon. Både barn, voksne og eldre mennesker kan være den avmektige i slike asymmetriske relasjoner. Det er derfor viktig å understreke at alle, uansett alder og kjønn, kan være den underlegne eller avmektige.

Den utsatte og krenkede blir, i slike asymmetriske tillitsforhold, fratatt muligheten til å verge seg. Den som forgriper seg, har gjerne bygd opp en tillitsrelasjon over tid. Selv om relasjonen kan bære preg av tillit, vil likevel asymmetrien, med hensyn til makt, gjøre at denne tilliten kan bli misbrukt.

Asymmetriske relasjoner er ikke en krenkelse i seg selv. Alle inngår i slike relasjoner i ulike sammenhenger. Det er når den skjeve maktbalansen blir utnyttet av den mektige i relasjonen, at overgrep og krenkelser skjer. Å være oppmerksom på maktforholdet i relasjoner, er derfor grunnleggende i arbeidet for å forebygge og hindre seksuelle overgrep og krenkelser.

For å øke oppmerksomheten omkring asymmetriske relasjoner og forbygge misbruk av makt, kan det være lurt å tematisere grunnlaget for de relasjonene frivillige medarbeidere inngår i. Grunnleggende samtaler og diskusjoner, som tar opp posisjon, relasjon og makt, er nyttige. Inngås relasjonen på bakgrunn av fascinasjon for posisjon eller på bakgrunn av kjennskap og interesse for egenskaper hos den andre? Er relasjonen posisjonsbasert eller egenskapsbasert? Ansvaret for å klargjøre og tydeliggjøre dette, ligger alltid på den mektige i en asymmetrisk relasjon.

Kjønn og maktstrukturer

Vi vet at både gutter og jenter, kvinner og menn rammes av seksuelle krenkelser og at dette er smertefulle erfaringer.

Det er viktig å være klar over og samtale om grunnleggende forestillinger knyttet til kjønn og makt. Nyere kjønnsteori vektlegger at jenter og kvinner sosialiseres til å være seksuelt tilgjengelige og passive, mens menn på samme måte sosialiseres til å være sterke og aktive.

Slike kulturelle normer kan gjøre at kvinner ikke nødvendigvis opplever at det er deres femininitet som rammes når de utsettes for seksuelle krenkelser. Derimot kan det være vanskelig å identifisere maskulinitet med det å være utsatt for seksuelle krenkelser. Det bryter med de sterke kulturelle normene knyttet til mansrollen. Gutter og menn som rammes, kan dermed oppleve at det blir enda vanskeligere å snakke om det vonde som er skjedd. Seksuelle krenkelser mot gutter og menn blir dermed ekstra tabubelagt.

På samme måte som både gutter og jenter, kvinner og menn utsettes for seksuelle krenkelser, er det både kvinner og menn som begår seksuelle krenkelser. Det er derfor viktig å ikke la forestillinger om det «sterke» og «svake» kjønn hindre oss i å se og tro den som utsettes for seksuelle krenkelser.

Den som misbruker sin tillit og posisjon som frivillig medarbeider

Vi kan ha mange ulike forestillinger om hvem som begår seksuelle krenkelser. Mennesker som krenker eller forgriper seg på andre, er ikke en ensartet gruppe. Personer som utnytter sin makt over andre, finnes i alle grupper og posisjoner i samfunnet.

Det er ikke mulig å gi enkle forklaringer på hvorfor noen mennesker misbruker sin makt over andre, krenker eller begår overgrep. Overgriperen kan i noen sammenhenger uttrykke at motivet for den seksuelle krenkelsen er en lengsel og søken etter nærhet og oppmerksomhet. Noen av dem som begår seksuelle krenkelser, har erfart dype savn og svik i barndommen eller har selv vært utsatt for overgrep. Men også her er det mange ulikheter, og det er ingen automatisk sammenheng mellom egne erfaringer av seksuelle krenkelser og det at en selv begår krenkelser, verken for kvinner eller menn. Den som krenker et annet menneske seksuelt, er fullt og helt ansvarlig for sine egne handlinger.

Videre lesning

Selv om alle mennesker er forskjellige og reagerer ulikt, kan det være nyttig å vite noe om reaksjonsmønstre og signaler som kan være tegn på at et menneske, barn eller voksen, utsettes for seksuelle krenkelser. Seksuelle krenkelser gir også ettervirkninger som kan komme til uttrykk lenge etter at krenkelsen skjedde. Vi skal ikke gå inn på slike kjennetegn her, men vi vil benytte anledningen til å henvise til noe litteratur om temaet.

Stavanger bispedømme reviderte i 2012 ut et ressursdokument som sier noe mer om slike mulige ettervirkninger. Dokumentet heter «Hva gjør vi når seksuelle grenser blir krenket?», og er tilgjengelig på bispedømmets hjemmesider: www.kirken.no/stavanger. En oversikt over annen aktuell litteratur om emnet finnes på hjemmesidene til Kirkelig Ressurssenter: www.kirkeligressurssenter.no.

1. Å ENGASJERE EN FRIVILLIG MEDARBEIDER

Når en arbeidstaker begynner i en ny stilling, skrives det kontrakt med arbeidsgiver. I dag er det ingen selvfølge at en slik kontrakt inngås for frivillige medarbeidere. Vi mener at dette er en svakhet. Det kan fort oppstå usikkerhet omkring hva som forventes av den frivillige medarbeideren. Det bør også være tydelig hvem som er ansvarlig for den frivillige medarbeideren.

OPPNEVNELSE AV EN ANSATT SOM ANSVARLIG FOR DET FRIVILLIGE ARBEIDET

Som nevnt er det menighetsrådet som har ansvaret for det frivillige arbeidet, og da også for de frivillige medarbeiderne i menigheten. For å tydeliggjøre dette ansvaret, mener vi at menighetsrådet bør oppnevne sokneprest eller daglig leder i menigheten som overordnet ansvarlig for det frivillige arbeidet. Ansvaret for den enkelte frivillige medarbeider er det naturlig å delegere videre til andre ansatte eller frivillige. Dette bør innarbeides som allmenn praksis.

Den som er ansvarlig for den enkelte frivillige medarbeider, må være nær nok i forhold til det arbeidet som gjøres, til at vedkommende kan oppfatte hva det er som eventuelt har skjedd og se hvilke umiddelbare konsekvenser dette skal få.

Samtidig skal den ansvarlige ikke være for nær, for å unngå at ulike roller blandes og utrygghet oppstår. Det er også viktig at menighetsrådet vurderer løsninger og varslingsrutiner i tilfelle den ansvarlige selv skulle være involvert i en sak.

Det er av avgjørende betydning at alle frivillige medarbeidere og andre ansatte er inneforstått med hvem som har ansvaret for de frivillige medarbeiderne. Det skal ikke være tvil om hvem en medarbeider, ansatt eller frivillig, skal gå til når en seksuell krenkelse blir avdekket i menighetens arbeid.

Den personen som menighetsrådet utnevner, er den som er ansvarlig for at en slik sak blir håndtert etter menighetens retningslinjer, og som tar kontakt med eksterne ressurspersoner og andre hjelpeinstanser.

Ofte drives det frivillige arbeidet i menigheten i samarbeid med én eller flere ulike organisasjoner. Det kan gjelde både korarbeid, konfirmantopplegg, skolelag, ungdomsklubber eller misjonsgrupper. Mange organisasjoner har utarbeidet retningslinjer for hvordan de skal forebygge og håndtere seksuelle krenkelser i sin organisasjon. Kanskje har de også erfaringer, rutiner og nettverk som det kan være verdifullt å benytte seg av. Her finnes det ikke én allmenngyldig oppskrift. Det viktige er å fordele og klargjøre ansvar i den enkelte menighet.

KONTRAKT OG SAMTALE VED ENGASJEMENT

Når det er avklart hvem som har ansvaret for den frivillige medarbeideren, er det også gitt hvem som kan skrive en eventuell medarbeiderkontrakt.

I prosessen med å engasjere en frivillig medarbeider, anbefaler vi at den ansvarlige for det frivillige arbeidet i menigheten gjør to ting: For det første at det blir gjennomført en medarbeidersamtale med den frivillige medarbeideren når vedkommende engasjeres, en oppstartssamtale. Oppfølgingsamtaler bør også tilbys. For det andre at det, i forlengelsen av denne medarbeidersamtalen, underskrives en kontrakt som, blant annet, sier noe om etiske retningslinjer for den frivillige.

Det er allerede mange menigheter som inngår kontrakter med sine frivillige medarbeidere. Det er et viktig poeng at tematikk som omhandler seksuelle krenkelser, både seksuelle overgrep og grenseoverskridende seksuell adferd, innarbeides i en slik kontrakt.

Menighetsrådet kan vedta at det skal kreves politiattest når en frivillig blir engasjert, og vedkommende skal jobbe med barn og ungdom under 18 år. Den aktuelle typen politiattest blir

kalt «barneomsorgsattest». Menighetsrådets rett til å kreve denne politiattesten er regulert i kirke-loven § 12 og politiregisterloven § 39. Skjema for søknad om politiattest kan fås på nærmeste politistasjon eller lastes ned fra politiets nettside: <https://politi.no/>. Det vises også til dokumentet «Forslag til retningslinjer for bruk av politiattest (barneomsorgsattest) i Den norske kirke» fra 2011.

Ulike menigheter har ulike forutsetninger for det arbeidet som drives. Vi anser det derfor ikke som hensiktsmessig å lage en mal for en slik kontrakt for alle menighetene i Den norske kirke. Vi vil isteden peke på noen punkter, utformet som en plattform for frivillig medarbeiderskap. Dette er ment som en hjelp på veien mot å utforme en lokalt tilpasset kontrakt eller samarbeidsavtale.

Det er også laget et eksempel på en kontrakt som kan være en hjelp i arbeidet med å utarbeide en lokalt tilpasset kontrakt. Videre er det utarbeidet en trygghetsplakat for voksne, som sier noe om de forventninger som en har til voksne som skal forholde seg til barn og ungdom. Plattformen, kontrakten og trygghetsplakaten er utarbeidet av Kirkelig Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep, og du finner dem bakerst i dette heftet.

2. Å SKAPE GODE OG TRYGGE FELLESSKAP

Den norske kirke er et fellesskap som, med basis i kristen tro, skal søke å være åpent og inkluderende for alle mennesker. Det vil alltid være en utfordring for kirken å se og ta imot alle mennesker slik de er, samtidig som ikke alle handlinger og all slags oppførsel er akseptert i våre fellesskap. Det er derfor viktig å vite noe om hvordan vi kan skape miljøer i menighetene våre som tydelig formidler respekt og omtanke overfor alle dem som er en del av fellesskapet.

SEKSUELLE KRENKELSER SKJER

Vi vet at seksuelle krenkelses skjer, og vi trenger gode og trygge menigheter som arbeider for en lokal kultur der spørsmål om seksuelle krenkelses ikke blir fortrent, men er et naturlig tema. Den beste måten å forebygge og hindre seksuelle krenkelses på, er ved å være bevisst på at de faktisk skjer.

Det å erkjenne at seksuelle krenkelses faktisk skjer, er et grunnleggende premiss for å skape trygge fellesskap. Når ledere og andre ansvarlige vet at dette kan skje i alle fellesskap, også det de selv er en del av, kan de være med på å åpne opp for fortellinger om det som er vanskelig. Når disse viktige fortellingene blir fortalt, skapes muligheten for at de seksuelle krenkelsene kan ta slutt, dersom de fremdeles pågår, at erfaringene kan bearbeides og livssituasjoner endres.

Bjergvin bispedømme har utarbeidet en brosjyre som omhandler forebygging av grenseoverskridende atferd i barne- og ungdomsarbeidet. Brosjyren heter «Forebygging av grenseoverskridende

atferd», og er tilgjengelig på bispedømmets hjemmesider: www.kyrkja.no/bjergvin. Brosjyren er et ressursdokument til inspirasjon og refleksjon, og som et eksempel på hvilke retningslinjer det lokale barne- og ungdomsarbeidet kan ha.

SEKSUALITET

Seksualiteten er en naturlig og god side ved det å være menneske. Det seksuelle er en integrert del av oss som enkeltmennesker, og preger derfor våre fellesskap. Et overgrep er en krenkelse av det enkelte menneske og av hele menighetens fellesskap.

En som har opplevd seksuelle krenkelses, er blitt utsatt for noe som ikke er en del av ens egen seksualitet, men som rammer nettopp dette området i livet. Seksuelle krenkelses er ikke bare seksualitet som kommer ut av kontroll, men misbruk som vender seksualiteten fra å være en gave og en positiv kraft i menneskers liv, til å bli et vanskelig og problemfylt område i livet. Krenkelseserfaringer påvirker, og kan traumatisere, forståelsen av og innholdet i ens egen seksualitet.

I forebyggingen av seksuelle krenkelses kan det derfor være et poeng å tematisere det gode fellesskapet, der det verdifulle og sårbare i seksualiteten blir respektert. Ved å skape gode og trygge miljøer, kan vi gi rom for en kultur der seksuelle grenser blir ivaretatt og det vises respekt for den enkeltes intimitetsgrenser. På den måten bidrar man til å vanskeliggjøre at seksuelle krenkelses skjer. En sunn seksualetisk veiledning fra kirkens side kan virke forebyggende, fordi den tydeliggjør at vi alle har et ansvar for hvordan vi

lar det seksuelle komme til uttrykk i våre liv og i relasjon til andre mennesker. En slik veiledning vil også bidra til økt innsikt i egen seksualitet og i hvordan vår måte å opptre på blir oppfattet av andre.

Grenser

Alle mennesker har grenser. Det er for eksempel grenser for hvor lenge vi kan leve uten mat og vann. Slike grenser er gode grenser som minner oss om hva vi trenger for å leve. Våre gode grenser skal beskytte oss fra fare. Intimitetsgrensene våre er også grenser som beskytter oss. Det kan være grenser omkring eller på kroppen vår. Vi har ulike grenser, men å være bevisst på egne grenser og å respektere andres grenser, er grunnleggende viktig, også i menighetsfellesskapet.

Prinsippet om samtykke har stått sentralt i nyere kristen seksualetikk. Det innebærer at seksuelle handlinger aldri må påtvinges noen, verken i eller utenfor ekteskapet. Seksuelle handlinger må alltid være basert på frivillighet, og det må alltid være rom for å si nei. For at dette prinsippet ikke skal misbrukes, for eksempel ved at en overgriper hevder at den utsatte «var med» på handlingen og ga sitt samtykke, er det viktig å understreke at samtykke bare kan skje i likeverdige forhold.

I alle forhold som er preget av asymmetri og ubalanse i maktforhold og kompetanse, vil den sårbare parten ikke ha forutsetninger for å kunne gi samtykke eller sette klare grenser. Dette gjelder i forholdet mellom voksne og barn generelt, men også mellom to voksne der en av partene har en maktposisjon i forhold til den andre (sjelesørger i forhold til konfident, veileder i forhold til student, osv.). Og det gjelder i forholdet mellom ledere og deltakere i frivillig kristelig arbeid.

Én måte å konkretisere prinsippet om samtykke på, er å stille spørsmål. Det er for eksempel en viktig forskjell på å gi en klem og å ta en klem. Dersom det i et ungdomsmiljø blir vanlig å spørre om det er greit å gi en klem, om det er i orden at en trøster ved å holde rundt, og så videre, kan dette være med på styrke bevisstheten om samtykke som grunnleggende etisk prinsipp. Det er likevel viktig å holde fast at den sårbare parten ikke alltid har forutsetninger for å kunne gi samtykke eller sette klare grenser.

BARN

Kirken og menigheten rommer mennesker i alle aldre, også barn. I Den norske kirke døper vi små barn, og de blir dermed en del av menigheten allerede fra spedbarnsalderen. Gjennom trosopplæringen og andre aktiviteter i menigheten, er barna deltakere i kirkens frivillige arbeid.

Mange frivillige medarbeidere arbeider med barn, fra spedbarnsfasen, til småbarnsalderen, gjennom skolealder, inn i puberteten og ofte over mot mer voksen alder. Gjennom denne tiden utvikler barnet seg på mange områder. De erfaringene som barnet gjør i kirken og sammen med mennesker i menigheten, er viktige. Kirken skal være et trygt sted for barna. Dette innebærer at gode voksne ser barna og gir dem rom til å være der de er i sin egen utvikling, hjelper dem til å sette egne grenser og gir dem erfaringen av at disse grensene respekteres av andre.

Mange barn bærer med seg erfaringer av at andre mennesker trækker over grenser og krenker dem. Frivillige medarbeidere har også et ansvar for å møte disse barna på en god måte. Det er nødvendig å våge å se og tørre å spørre om noe er galt. Barns reaksjoner på seksuelle krenkelser kan ha mange ulike uttrykk. Mens noen barn blir sinte og utagerende, trekker andre seg tilbake. Noen barn går inn i en rolle som den flinke, mens andre barn krever mye fra lederne. Heftet «Hva kan vi gjøre for barna» tematiserer mye viktig om dette. Heftet er tilgjengelig på Kirkelig Ressurssenter sine hjemmesider: www.kirkeligressurssenter.no.

UNGDOM

Seksuelle krenkelser skjer i kirkens ungdomsarbeid. Mange ungdommer bærer også med seg erfaringer av seksuelle krenkelser fra tidligere, eller de lever fortsatt i destruktive relasjoner hjemme eller i andre sammenhenger utenfor kirkens arbeid. Dette er en del av virkeligheten i det kristne ungdomsarbeidet.

I ungdomstiden øker graden av selvstendighet, samtidig som deltakelsen i ungdomsarbeidet blir mindre gjennomslukt enn tidligere. Fra å være avhengig av foreldre og andre voksenpersoner, begynner ungdommer å gjøre sine egne avtaler og opptre selvstendig og uavhengig av andre. Det gjennomføres også aktiviteter og leirer med mindre grad av voksen tilstedeværelse. Avstanden i alder mellom deltakere og ledere er ofte liten, og ungdomsarbeid er gjerne preget av mange og varierte relasjoner og maktforhold (se punktet nedenfor). Det er derfor viktig at vi i det frivillige ungdomsarbeidet er bevisst på at overgrep og krenkelser skjer.

Dagens ungdomskultur preges i stor grad av fokus på kropp og seksualitet, men ikke alltid på en god måte som skaper trygghet og aksept. Også i kristen ungdomskultur bør seksualitet tas opp som tema. Kirkens ungdomsarbeid må omtale og tematisere seksualiteten på en måte som ivaretar det kristne synet, at seksualiteten er en del av det gode ved å være menneske og skapt av Gud. Måten vi snakker om seksualitet på, skal ikke være livsfjern og urealistisk. Det er viktig å tørre å snakke om temaer som respekt for andres grenser, hjelp til å sette egne grenser, intimitet og nærhet.

Tradisjonelt har kristen seksualetikk vært særlig opptatt av spørsmålet om rammene for seksuelt samliv. Men det er viktig å rette søkelyset mot alle sider ved seksualiteten, slik den kommer til uttrykk i relasjoner mellom mennesker. I et kristent ungdomsmiljø må et helhetlig syn på seksualiteten som en integrert del av mennesket, komme tydelig til uttrykk. Når seksualitet tematiseres i kristne ungdomsmiljøer, bør det være et mål å snakke med utgangspunkt i ungdoms ståsted og erfaringer. På denne måten kan den enkelte oppleve at det er han eller hun som setter grenser og er ansvarlig for sin seksualitet.

«Hore» og «homo» er de mest brukte skjellsordene i norske skolegårder. Begge disse ordene er knyttet til kjønn og seksualitet. Trygge og gode ungdomsmiljøer må også gjøre oss mer bevisst på hvordan vi omtaler og tiltaler hverandre.

Ungdom og asymmetri

I ungdomsarbeidet er det ofte liten aldersforskjell mellom deltakere og ledere. Likevel er det viktig å poengtere at tre år utgjør en stor aldersforskjell når det handler om en 14-15-åring og en 17-18-åring. Det er en kjent sak at personer som innehar lederposisjoner, ofte tiltrekker seg oppmerksomhet, og det er naturlig å fascineres av eldre personer i lederposisjoner. Det er også vanlig at yngre jenter, som utvikler seg tidligere enn guttene, ser opp til og forelsker seg i eldre gutter. Hvordan håndteres dette av den som blir beundret?

For noen er det slik at en viss aldersforskjell sees som et ideal i kjærestereasjoner. Det kan gi status for begge parter når en yngre jente er sammen med en eldre gutt. Sammenfall i definisjon av

viktige verdier og kulturell ramme gjør også at det kristne ungdomsarbeidet blir et sted der en gjerne møter en mulig partner eller kjæreste. Det er verken noe unormalt eller galt i dette. Utfordringen er knyttet til de strukturelle forskjellene som ligger i den asymmetriske relasjonen mellom en leder og en deltaker. Det kan være viktig å tematisere dette i ungdomsarbeidet i menigheten. Hva er naturlige prosesser i et miljø og hva er usunt? Også her kan det være et poeng å være bevisst på hvordan relasjoner skapes.

Hensikten med å tematisere dette er ikke å umuliggjøre kjæresteforhold innenfor ungdomsarbeidet i en menighet. Det er imidlertid viktig å snakke om det som skjer i de relasjonene som oppstår i ungdomsmiljøet. Hva er det vi ønsker? Hva er det vi ikke ønsker? Og hvorfor? Det er viktig å arbeide med bevisstgjøring omkring det ansvaret som ligger på den mektigste i en relasjon. Strukturelle diskusjoner omkring posisjon, rolle, relasjon og makt kan være med på å peke på dette for ledere og andre. På denne måten kan en være med på å hindre at det som kan anses som problematiske relasjoner, blir videreutviklet.

Dersom det oppstår relasjoner som den ansvarlige lederen anser som vanskelige, er det nødvendig å snakke sammen. Det er viktig at den ansvarlige lederen kan snakke med den frivillige medarbeideren på en måte som kan veilede ham eller henne til bevissthet om egen oppførsel. Utfallet av en slik samtale er ikke gitt. Kanskje fortsetter den nære relasjonen, men det kan også hende at en slik bevisstgjøringsprosess fører til at forholdet avsluttes og heller fornyes ved en annen anledning.

Punktuell deltakelse

Noen ungdommer er med som ledere i kirkens ungdomsarbeid gjennom flere år. Ved å arbeide bevisst og langsiktig med spørsmål omkring overgrep og krenkelses, vil mange av disse få med seg mye viktig. Ikke alle ledere i menighetens arbeid er med over lang tid, kanskje er de bare med som ledere på leir én gang i året. Dette gir noen ekstra utfordringer med hensyn til forventninger om etisk atferd. Det er viktig at den ansvarlige for det frivillige arbeidet reflekterer rundt dette. Hvilke krav stilles til en leder som er med på konfirmantleir én gang i året? En relasjon mellom leder og deltaker på leir går gjerne ut over en enkeltperiode. Med hvilken rett kan menighetens idealer gjelde for utviklingen av denne relasjonen? Når er lederen frivillig medarbeider som faller inn under menighetens normer og regler, og når er han eller hun eventuelt uavhengig av dette?

ELDRE

Mange eldre er avhengige av hjelp fra omsorgspersoner fordi de ikke lenger klarer å gjøre alt alene. Eldre mennesker er derfor en sårbar gruppe med hensyn til invaderende og krenkende atferd. Også eldre mennesker bærer på erfaringer av seksuelle krenkelses. Det er viktig å være oppmerksom på at kroppen husker. Selv om mange eldre mennesker ikke alltid har snakket om eller har språk for det som har skjedd dem, kan slike erfaringer sitte dypt.

Mange menigheter tilbyr kirkeskyss, hjemmebesøk eller annen oppsøkende virksomhet. Frivillige medarbeidere som gjør en innsats på disse områdene, må også bevisstgjøres på eldre menneskers grenser.

FUNKSJONSHEMMEDE

En gruppe som er ekstra sårbar for alle typer overgrep, er mennesker med funksjonshemning. Dette er ingen ensartet gruppe. Hos noen er funksjonshemningen av fysisk art, som for eksempel hos rullestolbrukere. Hos andre er funksjonshemningen av psykisk art. Felles er at funksjonshemningen sees i forhold til samfunnet som omgir en. Hvor stor belastning en funksjonshemning er, er avhengig av i hvilken grad samfunnet legger til rette for funksjonshemningen. En slik måte å tenke på, bidrar til å øke oppmerksomheten om hvordan samfunnet positivt kan redusere hindringene for deltakelse på linje med andre.

Samtidig er det kjent at mennesker med funksjonshemning er spesielt utsatt for seksuelle krenkelser. Deres sårbare situasjon gjør det særlig vanskelig å verge seg mot en overgriper. Mange vil også ha problemer med å formidle krenkelseserfaringer. Kanskje kan også funksjonshemmede ha større problemer med å bli trodd enn andre.

Overgrep mot funksjonshemmede kan skje på mange ulike måter, alt etter hvilken type og grad av funksjonshemning det dreier seg om. Men det ser ut til å være et fellestrekk at terskelen er høyere for å anmelde overgrep mot barn og unge med funksjonshemning. En norsk undersøkelse fra de senere år har vist at døve barn har en betydelig større risiko for seksuelle overgrep enn barn som hører, og at det har vært like vanlig at gutter er blitt utsatt som jenter.

Også i frivillig kristen virksomhet kan det oppstå mange situasjoner der seksuelle krenkelser mot mennesker med funksjonshemning kan finne sted. Det kan skje i barne- og ungdomsarbeid, i forbindelse med konfirmantforberedelser, eller i institusjoner med en kristen forankring. Men også voksne og eldre med funksjonshemning er en sårbar gruppe, nettopp på grunn av stor avhengighet av andre og nedsatt mulighet til å kunne verge seg mot en overgriper. Dette tilsier at all kristen aktivitet som retter seg mot mennesker med funksjonshemning, bør være preget av årvåkenhet og bevissthet om risikofaktorene på dette området. Det er også viktig å kjenne til mulige fysiske symptomer på overgrep, ikke minst fordi det her dreier seg om mennesker som i mange tilfeller har nedsatt evne til å formidle egne erfaringer.

3. Å MØTE EN KRENKELSESERFARING

Det kan oppleves vanskelig å vurdere andre menneskers intime relasjoner. Vi vet imidlertid at smerten og ensomheten for den som utsettes for en seksuell krenkelse, blir forsterket når det virker som om ingen ser eller tør å bry seg. Da er det bedre å spørre en gang for mye enn en gang for lite. Kanskje kan noen da tørre å åpne opp for det som er vanskelig og som kan ha vært holdt hemmelig i mange år. Når tausheten brytes, åpnes muligheten for støtte, og den nødvendige hjelpen kan gis.

Det er viktig å være oppmerksom på atferd og reaksjonsmønstre som kan være tegn på at noen har blitt utsatt for seksuelle krenkelser. Slike tegn er ofte sammenfallende med tegn på andre sterke, psykiske påkjenninger, men kan altså også være uttrykk for krenkelseserfaringer. Det kan for eksempel handle om angst, aggressiv og utagerende atferd, en innadvendt eller selvutslettende holdning, spiseforstyrrelser eller seksualisert atferd. Dette gjelder for mennesker i alle aldre. Alle reagerer på en eller annen måte når de blir utsatt for noe vondt. Måten dette skjer på, varierer med blant annet alder og personlighet. For videre lesning og fordyping om dette, se litteraturliste på Kirkelig Ressurssenter sine hjemmesider: www.kirkeligressurssenter.no.

TAUSHETSPLIKT, MELDEPLIKT OG AVVERGEPLIKT

Det finnes to typer taushetsplikt. Den ene er den yrkesmessige taushetsplikten som prester og noen andre yrkesgrupper er underlagt (for eksempel diakoner med sykepleierutdannelse). Den andre er den forvaltningsmessige taushets-

plikten. Alle ansatte og frivillige medarbeidere er underlagt den forvaltningsmessige taushetsplikten (Forvaltningsloven § 13).

Den forvaltningsmessige taushetsplikten skal beskytte det som kalles «personlige forhold». Dette bør presiseres i samtale med den frivillige medarbeideren ved engasjementets begynnelse. Det er også nødvendig at det opplyses om taushetsplikten i kontrakten som underskrives mellom den som er ansvarlig for de frivillige i menigheten og den frivillige medarbeideren. Uten hensyn til taushetsplikten omtales det i straffelovens § 139 en melde- og avvergeplikt. Denne bestemmelsen handler om at en har plikt til å melde ifra om eller på annen måte avverge visse straffbare handlinger. Kunnskap om at det er fare for seksuelle overgrep som en kriminell handling i fremtiden, er et eksempel på noe som omfattes av denne bestemmelsen. Den omfatter ikke handlinger i fortiden.

Når den utsatte er myndig

Dersom det som fortelles, er av en slik karakter at den som blir betrodd noe, vurderer at saken bør tas videre, kan personen saken omhandle, gi samtykke til dette. Det er personen opplysningene omhandler, som kan løse fra taushetsplikten. Bare dersom du får samtykke fra den det gjelder, kan du gå videre med opplysninger. Det er ikke nødvendigvis slik at den som formidler erfaring fra en seksuell krenkelse, ønsker at dette skal fortelles videre. En åpen og ærlig kommunikasjon med den som formidler mistanken eller anklagen er viktig. Fortell eventuelt hvorfor du ønsker å gå videre med det som er skjedd, at det er for å kunne hjelpe på en bedre måte.

Når den utsatte ikke er myndig

Dersom den personen som opplysningene handler om, er under atten år, er det vedkommendes foreldre eller foresatte som kan løse fra taushetsplikten. Når personen ikke er myndig, skal foreldrene informeres, med mindre mistanken omhandler nettopp foreldrene. Dersom det er nødvendig, skal barnevernet da kobles inn. For mer informasjon om taushetsplikten, anbefaler vi å lese veiledningsheftet fra Kirke- og Kulturdepartementet: «Veiledningshefte for kirkelige arbeidsgivere ved mistanke eller anklage mot arbeidstaker om seksuelle overgrep», Kirke- og Kulturdepartementet 2007. Heftet er tilgjengelig på www.regjeringen.no/upload/KKD/Kirke/veiledningshefte.pdf.

NÅR ET MENNESKE FORMIDLER KRENKELSESERFARING

Når et medmenneske, en deltaker på konfirmasjonsleir, en eldre kvinne, en liten gutt eller en av deltakerne i samtalegruppen, betror seg til en annen og formidler erfaring av en seksuell krenkelse, er det grunnleggende viktig hvordan dette mennesket blir møtt. Det er en påkjenning å videreformidle en krenkelseserfaring, og den utsatte gjør dette med en risiko. Samtidig er det viktig å understreke at en slik meddelelse også er et uttrykk for tillit til den som mottar meddelelsen. Denne tilliten er det viktig å ivareta på en god måte. I fortsettelsen vil vi derfor gi noen råd som kan være en hjelp til videre håndtering av en slik situasjon.

Det første møtet

Når et medmenneske formidler til deg at han eller hun er utsatt for en seksuell krenkelse fra en av de frivillige medarbeiderne i menigheten, er det aller viktigste at du lytter til det som formidles. Tro på den som formidler en krenkelseserfaring. Selv om det som formidles kan være usammenhengende og dårlig formulert, betyr ikke dette at det er grunnløst. Frykten for reaksjonene, både fra overgriper og fra omgivelsene ellers, er stor. Og kanskje er det første gang den utsatte forsøker å sette ord på det som har skjedd. Vær åpen, lyttende og positivt interessert.

Det er ikke meningen at du skal finne ut om hvordan det vedkommende sier, forholder seg til andre versjoner av hva som har skjedd. Det er ikke din jobb å konfrontere, undersøke eller etterforske. Du skal heller ikke kontakte den anklagede og konfrontere ham eller henne med det du har fått høre. Dette er svært viktig av flere grunner. Blant annet handler det om hensynet til en eventuell etterforskning, om faren for at den utsatte kan bli truet eller manipulert, eller at den anklagede kan sette ut motstridende rykter som forvansker det videre arbeidet. Det er viktig å unngå ethvert forsøk på å føre de involverte parter sammen i et slags «meglingsmøte». Det viktige er at du lytter og tar det som formidles på alvor.

Varsling

Den som har mottatt den første betroelsen skal, hvis den utsatte er myndig og gir samtykke, gå videre til den i menigheten som er ansvarlig for det frivillige arbeidet. Noen ganger kan det være en støtte for den utsatte at den som først mottok betroelsen, blir med til den ansvarlige.

Dersom den utsatte ikke er myndig, informeres foreldrene, og dersom de gir samtykke, kan en sammen videreformidle mistanken om seksuelle krenkelser til den ansvarlige i menigheten.

NÅR EN FRIVILLIG MEDARBEIDER FORMIDLER Å HA GJORT NOE GALT

Det er ikke vanlig at en som har krenket andre, erkjenner at han eller hun faktisk har krenket noen seksuelt. Det hender likevel at den som har krenket et annet menneske, forteller om noe galt som har skjedd, men bruker andre ord enn krenkelse eller overgrep. Dersom slike fortellinger kommer fram, skal de tas på alvor og håndteres på en ordentlig måte.

Det er viktig å lytte til det vedkommende forteller. Det anbefales på det sterkeste å lage et notat, der det viktigste i samtalen skriftliggjøres. Dette er av hensyn til den videre håndteringen av saken. Dersom det er mulig, er det også bra å ha en tredje person tilstede. Dersom den som forteller at hun eller han selv har gjort noe galt, har meldt dette i forkant av et møte, kan dette gi en anledning til å invitere en tredje person.

Utfordringen, i tilfeller som dette, kan være at den som forteller om at noe har skjedd, ikke ser sitt eget ansvar og sin egen maktposisjon i saken. Forklar for den som erkjenner seksuelle krenkelser, at det vedkommende har gjort, vil få konsekvenser, både med hensyn til engasjementet han eller hun har i menigheten, videreformidling av informasjonen og eventuelt rettslig oppfølging.

Den forvaltningsmessige taushetsplikten er ikke til hinder for at en, som får en betroelse fra en som har utsatt andre mennesker for noe, kan melde fra om dette. Informasjonen videreformidles til den som er ansvarlig for det frivillige arbeidet i menigheten.

OPPFØLGING FRA DEN ANSVARLIGE I MENIGHETEN

Den i menigheten som har ansvaret for det frivillige arbeidet, er den som skal motta informasjon om at en av de frivillige medarbeiderne anklages for seksuelle krenkelser. Det er denne ansvarlige som i det videre har hovedansvaret for at de riktige ressurspersonene kobles inn og at den riktige prosedyren følges. Det er viktig å opptre ryddig og skikkelig, både av hensyn til de involverte partene, til resten av menigheten og med tanke på en eventuell politietterforskning.

Når en frivillig medarbeider krenker noen seksuelt, kreves det store ressurser for å håndtere saken, og en lokalmenighet vil ha behov for støtte og hjelp utenfra. Det foreligger per i dag ikke noe overordnet juridisk system eller ordning på prostinivå eller bispedømmenivå som kan være til hjelp når det oppstår en slik situasjon i det frivillige arbeidet. Det er derfor mye opp til den enkelte menighet å lage rutiner og ordninger for det lokale arbeidet. Det er også opp til dem som arbeider lokalt, å hente hjelp utenfra. Vi vil understreke viktigheten av at det arbeides videre med ordninger og systemer på bispedømmenivå som kan være til hjelp og støtte for det frivillige arbeidet som gjøres lokalt.

Dokumentasjon

Når den utsatte selv eller en annen person, med samtykke fra den utsatte, videreformidler det som har skjedd, er det viktig at den ansvarlige noterer de opplysninger som kommer frem. Slik dokumentasjon kan være nyttig i en eventuell etterforskning. Det betyr ikke at et slikt møte er et slags avhør eller et sted der den utsatte må forsvare seg. Det er viktig å ta vare på den utsatte og støtte ham eller henne i den vanskelige og viktige prosessen vedkommende har begynt på.

Den som varsler det som har skjedd på vegne av den utsatte, kan ikke garanteres anonymitet i den videre prosessen. Det er den utsatte som har krav på slik beskyttelse.

Ivaretagelse

Det er av avgjørende betydning at både den utsatte, den anklagede og den som melder ifra om den seksuelle krenkelsen, blir ivaretatt. Den ansvarlige i menigheten skal ikke opprette noe sjelesørgerisk forhold til noen av de involverte partene, men sørge for at de settes i kontakt med profesjonelle hjelpere.

Noen steder vil det også være mulig å oppnevne støttepersoner i menigheten som får et spesielt ansvar med hensyn til oppfølging av de involverte partene. Dette er ikke en erstatning for hjelpeapparatet, men kan være en ekstra ressurs. Det skal ikke være samme person som følger opp både den utsatte og den anklagede.

De ansvarlige i menigheten skal ikke vurdere eller etterforske seksuelle krenkelser. Menighetens ansvar er å ta de fortellingene som kommer, på alvor og å møte og ivareta dem som berøres av saken. Dette omfatter både enkeltpersoner og den større sammenhengen der krenkelsen har skjedd.

Eventuell anmeldelse

Det er bra om en, på et så tidlig tidspunkt som mulig, kan avklare hvorvidt det som har skjedd, faller innenfor straffelovens bestemmelser eller ikke. En slik vurdering kan være vanskelig, og det er nødvendig å rådføre seg med andre.

Politiet har ofte en rådgivende rolle i slike saker. Samtidig kan det være fruktbart for menigheten og den ansvarlige å opprette kontakt med Kirkelig Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep. Her finnes spesialkompetanse på seksuelle krenkelser i kirkelige sammenhenger.

Nevnte instanser kan også kontaktes dersom det ikke foreligger noen konkrete anklager, men vagere mistanker eller rykter. Et eventuelt lokalt kriseteam eller en advokat vil også kunne være aktuelle instanser å kontakte. Det er hele tiden viktig at slike drøftelser er anonyme.

Dersom det har skjedd noe straffbart, kan saken anmeldes. Når det dreier seg om seksuelle krenkelser mot barn, er det i første omgang de foresatte som tar avgjørelsen om hvorvidt forholdet skal anmeldes eller om opplysninger skal gis til politiet. Voksne utsatte bør selv bestemme om de vil at saken skal anmeldes. Dersom foresatte til mindreårige utsatte eller voksne utsatte ikke anmelder selv, må de ansvarlige i menigheten likevel vurdere om de skal anmelde saken eller gi opplysninger til politiet.

I «Veiledningshefte for kirkelige arbeidsgivere ved mistanke om eller anklage mot arbeidstaker om seksuelle overgrep» (kap. 5), er det gjort grundig rede for saksgangen rundt anmeldelse, etterforskning og rettssak. Det er imidlertid viktig å være oppmerksom på at de arbeidsrettslige forholdene er ulike for en frivillig medarbeider i en menighet og en arbeidstaker i menigheten.

Noen ganger kan den første informasjonen om at en frivillig medarbeider mistenkes eller er siktet i en krenkelsessak, komme i form av en mistanke eller siktelse fra politiet. I slike tilfeller er det viktig å etablere kontakt med politiet raskt, slik at forhold omkring mistanken eller siktelsen blir avklart. Det avtales med politiet hva slags informasjon som skal gis til ansatte og til frivillige medarbeidere, i tillegg til den mistenkte eller siktede. Det er også naturlig at det vurderes hva slags type sanksjoner som skal iverksettes ovenfor den som er mistenkt eller siktet.

Eventuell etterforskning

Politiet tar ansvar for etterforskningen og det som faller inn under strafferetten. Vi vil understreke enda en gang at den ansvarlige, eller andre i menigheten, aldri må starte en form for privat etterforskning eller oppfordre til sanksjoner. Dette er en viktig beskyttelse både for den anklagede og for den utsatte.

Mens etterforskningen pågår, bør den som er ansvarlig for det frivillige arbeidet i menigheten, ha en løpende dialog med politiet, advokat og eventuelt bispedømmet. Dette er viktig for å sikre en korrekt saksbehandling med hensyn til de juridiske rammene. I denne perioden er det også lurt å avklare hvem som skal holde den mistenkte og den utsatte orientert om saksgangen, slik at det ikke oppstår uklarheter og misforståelser. Avklar også informasjon utad med politiet.

Informasjonsbåndtering

Når en av medarbeiderne i det frivillige arbeidet i en menighet er mistenkt eller anklaget for seksuelle krenkelser, er det nødvendig å videreformidle noe informasjon til omgivelsene. Dette er ikke for å gjøre saken større, men tvert imot for å dempe ryktespredning. Når ryktene får utfolde seg fritt, kan dette skade både den utsatte og den anklagede på en utilsiktet og svært negativ måte. Kort og presis informasjon, som kan skape forståelse for den situasjonen som har oppstått, kan bidra til å dempe den verste ryktespredningen.

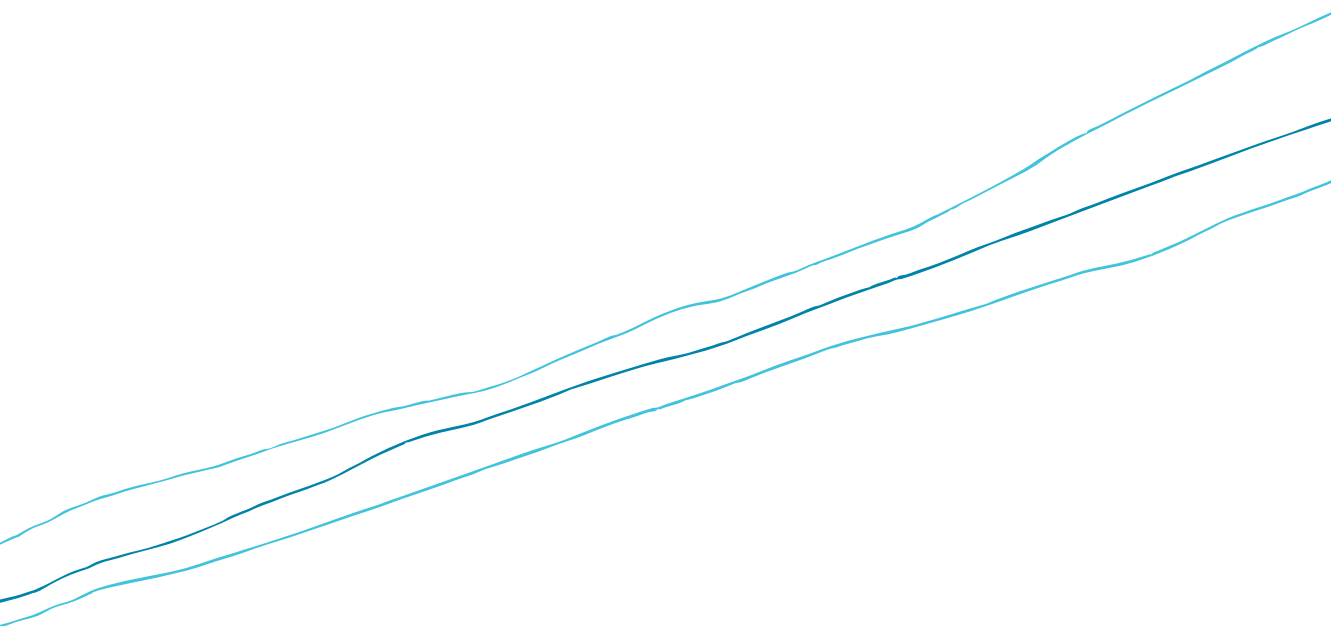
Det kan også være lurt å spørre om varsleren har snakket med mange andre om det som har skjedd. Å få klarhet i dette, kan være viktig for å

bidra til å hindre ryktespredning. Dette handler ikke om hemmeligholdelse. Det er viktig å bekrefte at det er riktig at det som har skjedd blir fortalt videre, samtidig som det er et poeng at det ikke er den utsattes eller melderens ansvar å informere omgivelsene, men et ansvar som den ansvarlige for de frivillige i menigheten tar på seg. Når det skal gis informasjon til en bestemt gruppe, for eksempel ledere for en aktivitet eller menighetsrådet, kan det være en god ide å be samtlige om å skrive under på en avgrenset taushetsplikt knyttet til den aktuelle informasjonen.

Det er svært nyttig å ha tenkt igjennom en strategi og legge en plan for hvem som skal uttale seg og hva som skal sies i en slik situasjon. Det beste er at bare én person uttaler seg. Det naturlige er at den som er ansvarlig for det frivillige arbeidet, gjør dette. Dersom vedkommende kjenner det ukomfortabelt å møte media, bør han eller hun få muligheten til å trenes i medie-håndtering og god informasjonsformidling.

Dersom saken er under etterforskning, skal all informasjon som gis, avklares med politiet.

Det er viktig å være oppmerksom på taushetsplikten og personvernet i møte med medier. Ingen av de involverte parter skal identifiseres. Si gjerne noe om at Den norske kirke tar slike saker alvorlig. Unngå syning og antakelser, men bruk et språk som er så objektivt og faktaorientert som mulig. Optre rolig og behersket.

4. Å LEVE MED EN KRENKELSESSAK I MENIGHETEN

En krenkelsessak i en menighet rammer hele fellesskapet. Krenkelsen av fellesskapet starter ikke når krenkelsen blir kjent, men har vært der helt siden krenkelsene startet. Lenge før saken kommer til overflaten og blir kjent, kan overgrep og krenkelser ha hatt negativ innvirkning på menigheten som fellesskap.

Menigheten er Kristi kropp, og når en del av kroppen krenkes, blir hele kroppen krenket. Det er viktig at seksuelle krenkelser og overgrep i menigheten blir tatt på alvor, både av hensyn til den som er krenket og til menighetens fellesskap. I forrige kapittel har vi sett på hvordan en krenkelsessak må møtes på en ansvarlig måte når den kommer til overflaten. I dette kapitlet skal vi se nærmere på hvilke videre utfordringer fellesskapet står overfor i oppfølgingen av en krenkelsessak i menigheten.

NÅR SAKEN BLIR KJENT

Menighetens reaksjon når en krenkelsessak blir kjent, har stor betydning både for den eller de som har vært utsatt for seksuelle krenkelser, og for klimaet i fellesskapet. Dessverre har det vært eksempler på at menigheter har forsøkt å benekte, hemmeligholde eller bagatellisere seksuelle krenkelser. Slike reaksjoner kan i verste fall føre til at krenkelsessaker ikke blir tatt opp i det hele tatt, eller at de blir håndtert ut fra et ønske om å beskytte overgriper og dysse ned saken. Dette er ødeleggende både for den utsatte, som lett kan glemmes eller mistenkeliggjøres. Men det er også ødeleggende for overgriperen, som slipper unna oppgjør og erkjennelse, og for hele menigheten, som dermed kan bli ansvarlig for at en ukultur får bre seg i fellesskapet. De ansvarlige må ha en strategi for hva de kommuniserer til menigheten. Det er viktig å formidle at alle som har informasjon om krenkelsessaken, må ta kontakt, slik at alle fakta kommer på bordet. Samtidig må man trygge menigheten på at saken blir forsvarlig håndtert, at retningslinjene blir fulgt og at de berørte partene blir ivaretatt.

En avdekket seksuell krenkelse kan bringe gamle krenkelsessaker til overflaten. Personer i menigheten kan tidligere ha opplevd seksuelle krenkelser uten at saken kom opp eller uten at de den gang ble trodd. Dette kan det være en fordel å være forberedt på, og sikre, at de det gjelder blir ivaretatt.

VIDERE OPPFØLGING OG DOM

Men også der menigheten tar ansvar og det blir satt i gang en prosess med å oppklare saken, står fellesskapet overfor utfordringer. Det gjelder både der saken ender med rettssak og en fellende dom, og der det, av ulike grunner, ikke felles noen juridisk dom.

Rettssak og fellende dom

En sak som er under etterforskning, kan ende med rettssak og fellende dom. I så fall er det åpenbart at den domfelte i fortsettelsen ikke kan ha lederoppgaver eller være en medarbeider med kontakt med mennesker i sårbare og utsatte situasjoner.

En person som er dømt for seksuelle krenkelser, skal heller ikke få adgang til slike frivillige oppgaver i andre menigheter. Det er vanskelig for den menigheten der vedkommende blir fratatt verv, å informere alle andre menigheter om det som har skjedd. En god og grundig samtale når en ny frivillig medarbeider engasjeres, blir derfor avgjørende viktig. Muligheten til å etterspørre politiattest og å snakke med referansepersoner er gode verktøy og virkemidler i denne sammenhengen.

En overgriper skal ikke stenges ute fra det kristne fellesskapet, men fordi den tilliten vedkommende ble vist da han eller hun fikk ansvar som frivillig, er brutt på en så alvorlig og uetisk måte, er denne typen frivillige oppgaver ikke aktuelt.

Ingen juridisk fellende dom

For de saker som ikke ender med domfellelse, gjelder det samme som ovenfor, med hensyn til oppfølging og håndtering under etterforskningen.

En sak kan ende med frifinnelse, henleggelse, ofte «på grunn av bevisets stilling», eller med at det ikke reises tiltale. For eksempel kan det være at det ikke reises sak fordi det forholdet som er avdekket, ikke blir rammet av straffeloven.

Når situasjonen er slik, er det viktig å påpeke at det ikke bare er klare brudd på straffeloven som kan føre til at en person ikke får oppgaver eller tillit i menighetens frivillige arbeid. For en menighet er det ikke bare juridiske, men også etiske vurderinger som kommer inn i bildet når spørsmålet om tillit eller tap av tillit skal avgjøres. En frivillig medarbeider som har brutt grunnleggende etiske normer og vist uforstand i sin måte å opptre på, bør ikke få beholde sin frivilligoppgave, selv om vedkommende skulle slippe tiltale eller fellende dom.

Alle former for grenseoverskridende seksuell atferd er uakseptable, og dette må markeres i forhold til den det gjelder. Men det må også være rom for å se nyanser og utøve sunn dømmekraft i slike saker. Selv om overgrep og krenkelser aldri kan aksepteres eller forsvares, vil det være forskjell på saker.

Et slikt synspunkt innebærer at menighetens reaksjon overfor en overgriper også må ta hensyn til hvor alvorlig og omfattende den seksuelle

krenkelsen er. I noen tilfeller kan det være snakk om en strengere reaksjon enn bare å nekte vedkommende oppgaver. Det gjelder særlig situasjoner der krenkelsen blir en belastning for hele menighetsfellesskapet. I andre tilfeller, der det dreier seg om en mindre alvorlig krenkelse, kan det tenkes mildere reaksjonsformer, som advarsel eller tidsbegrenset karantene. På den måten markeres nulltoleransen i forhold til den grenseoverskridende atferden, samtidig som overgriperen får en ny sjanse. Men dersom menigheten velger en mildere reaksjonsform, må også muligheten for gjentakelse vurderes. Normalt tilsier det en restriktiv linje i forhold til overgripere. Det er viktig å gi god og presis informasjon til de andre frivillige medarbeiderne om den konkrete situasjonen og de konsekvensene den har fått.

Det er viktig å være oppmerksom på at anmeldelser som ikke har ført til domfellelse, ikke er synlig på vanlig politiattest. Men også personer som har vist krenkende atferd uten å ha blitt dømt for det, bør utelukkes fra slikt arbeid.

Tomme anklager

I noen tilfeller kan det bli klart at påstanden om seksuelle krenkelser ikke var annet enn tomme anklager og beskyldninger. I så tilfelle er det viktig å avklare hvem som orienterer den mistenkte og den som fremmet anklagen. Også i et slikt tilfelle er det viktig med oppfølging og ivaretagelse, både for den mistenkte, den angivelig utsatte og eventuelt den tredje parten som har meldt fra om det som angivelig skulle ha skjedd.

ETTERARBEID

I etterkant av en krenkelsessak mot en frivillig medarbeider er det viktig at alle dokumenter i saken, som den ansvarlige i menigheten har tilgang til, oppbevares på forsvarlig måte. Det skal skje etter gjeldende regelverk og med hensyn til personvern, og så videre.

På det organisatoriske planet er det også viktig med en evaluering av hva som har skjedd i prosessen menigheten har vært igjennom. En slik oppsummering kan gi hjelp til å forbedre rutiner og arbeidsmetoder, men er også viktig som del av en prosess der de følelsesmessige konsekvensene bearbeides. Det er viktig å understreke at det ikke er lett å legge en krenkelsessak bak seg. Menighet og lokalsamfunn kan bruke flere år på å bearbeide en slik alvorlig sak.

TILGIVELSE: MULIG OG UMULIG

Overgrep og seksuelle krenkelser rammer hele menigheten. Menigheten går gjennom en prosess. Den må ta et oppgjør med overgriperen, og de handlinger som har funnet sted, og vise omsorg for alle berørte parter. Det gjelder både den utsatte, og hans eller hennes familie, og overgriperen, og hans eller hennes familie. En overgrepssak er alltid en påkjenning for menighetens fellesskap, og det kan ta lang tid før situasjonen blir normalisert igjen, når en menighet har vært gjennom en opprivende sak.

I denne sammenhengen blir gjerne spørsmålet om tilgivelse tematisert. Menigheten er et forsonings- og tilgivelsens fellesskap. Spørsmålet er hva det innebærer, når et alvorlig overgrep har funnet sted. Det uakseptable ved denne type handlinger, må aldri utviskes gjennom en lettvindt tilgivelse, som bagatelliserer det som har skjedd. Tilgivelse krever syndserkjennelse og vilje til oppgjør fra overgriper. Det er derfor ikke sikkert at tilgivelse alltid er mulig eller riktig.

Tilgivelsen kan misbrukes på flere måter. Én måte å misbruke tilgivelsen på er ved at den blir privatisert, for eksempel ved at selve saksforholdet holdes skjult. Dersom dette skjer kan det føre til at overgriperen fortsetter i sin virksomhet i menigheten, som om ingen ting har hendt. Det vil være galt. Det vil også være misbruk av tilgivelse, dersom man har en forståelse som ensidig legger vekt på at saken bare angår forholdet mellom overgriperen og Gud.

En konsekvens av en slik misforstått forståelse av tilgivelse, er at den krenkede blir usynliggjort. Det må ikke skje at den krenkede blir pålagt å tilgi. Man må heller ikke forvente at den utsatte skal forholde seg som om krenkelsen aldri har funnet sted. Den som har opplevd overgrep må på eget grunnlag få bearbeide, og eventuelt komme frem til et ønske om å tilgi eller bli forsonet. Når en menighet kommer i en situasjon der det er spørsmål om tilgivelse, anbefales det at det arbeides grundig både med de teologiske og de menneskelige sidene, med sine muligheter og umuligheter.

Å LEVE VIDERE I FELLESSKAPET

En krenkelsessak vil alltid ha konsekvenser for menighetens videre liv. Menigheters reaksjon på en slik sak kan variere, eventuelt utvikle seg gjennom flere faser. Ofte ser vi forsøk på å dysse ned saken. Men når det ikke lenger er mulig å skjule det som har skjedd, kan det oppstå kaos og forvirring. Så kan det komme en fase der menigheten polariseres; kanskje fordi ulik forståelse av saken kan aktivisere gamle konflikter i menigheten. Det er likevel mulig å komme ett skritt videre, til en fase preget av bearbeidelse og gjenoppbyggelse.

Dersom saken blir forsøkt bagatellisert eller skjult, vil menigheten opptre som en passiv tilskuer som holder seg i bakgrunnen. En mulig konsekvens av det er at saken blir tabubelagt. Da vil den ikke få en adekvat oppfølging. Det kan også oppstå konflikter mellom ulike grupperinger i menigheten, fordi noen støtter den utsatte, mens andre tar parti for den anklagede.

Menigheten kan også oppfatte seg som en aktiv deltaker i saken, både for å gi støtte til den krenkede, og for å få anledning til å bearbeide sin

egen situasjon. En krenkelsessak rammer hele menigheten, og da er informasjon, åpenhet og aktiv bearbeidelse viktig for menighetens videre liv. Også menigheten blir krenket når seksuelle krenkelser skjer, og det er viktig å tematisere dette for å gi rom for adekvate reaksjoner på krenkelsen.

Det er mulig for en menighet å kunne leve videre på en god måte etter en krenkelsessak. Dette kan skje når krenkelsen har blitt erkjent, saken har blitt behandlet på en ryddig måte og den eller de utsatte har blitt hørt og ivaretatt. Da er det muligheter for å få i gang en prosess som bearbeider det som har skjedd, på en konstruktiv måte. I en slik situasjon er det også rom for å vise omsorg for overgriperen og hans eller hennes familie. Det er viktig å bruke et språk som ikke tildekker realitetene i krenkelsen. De ordene som velges for å beskrive det som har skjedd, må avspeile en verdimeisig forankring som gjør det helt klart at alle former for seksuelle krenkelser og overgrep blir avvist.

Vanskeligere er det når det ikke er mulig å finne frem til en felles forståelse av hva det er som har

skjedd. Ulike fortellinger blir stående ved siden av hverandre. Slike konflikter kan være smertefulle og lammende for menighetslivet. Folk som tidligere sto sammen i menighetsarbeidet, kan havne på ulike sider i konflikten, og det kan falle harde ord som gjør forsoning vanskelig. I en slik situasjon er det lett å glemme hensynet til den som opplever seg krenket, særlig dersom vedkommende får følelsen av at hans eller hennes historie ikke blir trodd. Vi må ikke glemme den grunnleggende ubalansen i en asymmetrisk maktrelasjon, som gir muligheter for manipulasjon. Den underlegne i denne relasjonen har et særlig behov for å bli trodd, og det bør alle involverte i en menighet være klar over.

I en menighet som har vært gjennom en krenkelsessak, vil forkynnelsen kunne konkretisere hva som ligger i et kristent menneskesyn som tar på alvor at mennesket er en enhet av sjel og legeme, og at alle mennesker er sårbare. I en slik menighet vil det være mulig å bruke ærlige og virkelighetsnære ord for det som har skjedd, samtidig som evangeliets muligheter for å skape forsoning, tilgivelse og vekst kan få rom.

VEDLEGG

FORSLAG TIL PLATTFORM FOR FRIVILLIG MEDARBEIDERSKAP I MENIGHETEN

Menighetsrådet har det overordnede ansvaret for det frivillige arbeidet i menigheten. Menighetens frivillige medarbeiderskap hviler på fire søyler.

FRIVILLIG MED

PLASS I ORGANISASJONEN

Frivilliges arbeidsoppgaver skal vises på organisasjonskartet og benevnes i menighetens planer.

Det skal framgå hvem som er ansvarlig for den frivillige i organisasjonen.

Arbeidet og den frivilliges oppgave skal synliggjøres i menighetens årsmelding.

Frivillige skal ha definerte, tidsavgrensede og forpliktende oppgaver, utformet i en skriftlig kontrakt.

Frivillige skal vite hvem de til en hver tid kan eller skal rådføre seg med om oppgavene.

Frivillige skal ha kjennskap til de økonomiske rammene aktiviteten er underlagt.

DEN FRIVILLIGES MANDAT

Frivillige har et personlig engasjement, men dette engasjementet utføres alltid på vegne av menigheten og i tråd med menighetens verdigrunnlag, visjon og mål.

Frivillige skal ikke stå alene i utøvelsen av det frivillige arbeidet. Dersom man utfører en oppgave uten andre til stede, er det viktig med en åpenhetskultur som gir mulighet for innsyn fra den ansvarlige og oppfølging av den frivillige.

Frivillige kan ikke fritt og ukritisk gjøre bruk av sosiale medier.

ARBEIDERSKAP

DEN FRIVILLIGES ROLLE OG POSISJON

Frivillige skal være bevisst at de har en rolle og en posisjon som kan utnyttes.

Frivillige skal bli møtt med omtanke for at de kan ha sårbare sider som utfordrer dem, for eksempel i nære og tette møter med mennesker.

Frivillige skal respektere ethvert menneske som de forholder seg til, og de har ansvar for ivaretagelse av andres grenser og integritet i tråd med kirkens verdigrunnlag og menighetens visjoner og målsetting.

Frivillige skal ha et bevisst forhold til sin egen rolle og posisjon ved bruk av sosiale medier.

RUTINER FOR OPPFØLGING AV FRIVILLIGE

Frivillige skal ha en oppstartsamtale, samt minst en årlig oppfølgingssamtale med den ansvarlige for arbeidet.

Den frivillige skal, sammen med den ansvarlige, reflektere over seg selv, sin motivasjon, sin rolle og sin posisjon.

- Hvordan kan den frivillige takkes på en god måte?
- Hva gleder han/hun seg over?
- Er det noe han/hun strever med?
- Er det noe han/hun trenger?

Frivillige skal drøfte med sine overordnede hva slags elektroniske meldinger de sender til dem de er ledere for.

EKSEMPEL PÅ KONTRAKT FOR FRIVILLIGE

1. VISJON FOR MENIGHETEN

2. BESKRIVELSE AV DET AKTUELLE ARBEIDSSOMRÅDET

For eksempel barnarbeidet, ungdomsarbeidet, kirkemusikk, diakoni osv.

3. BESKRIVELSE AV ARBEIDSOPPGAVEN

For eksempel medleder i konfirmantarbeidet, leder i søndagsskolen, speiderleder, besøks-tjeneste osv.

4. TIDSPERSPEKTIV

Et avgrenset tidsrom, f.eks. som gruppeleder i en konfirmantgruppe. Kan fornyes. Det er et poeng at tidsrom er avklart og at kontrakten ikke vedvarer uten videre.

5. ANSVARLIG FOR AKTIVITETEN

Ansatt eller en annen frivillig leder med overordnet ansvar.

6. REGLER OG RUTINER FOR AKTIVITETEN

Rutiner på leir, lederregler, instruks for hjemmebesøk, regler for bruk av mobiltelefon, Facebook og andre nettsamfunn m.m.

7. INFORMASJON/MELDEPLIKT

Frivillige skal melde det videre dersom de får kjennskap til forhold som kan være skadelig eller truende for enkeltpersoner eller menigheten/ sektoren. Den frivillige melder fra til den ansvarlige for aktiviteten/nærmeste overordnede.

8. OPPSTARTSAMTALE OG OPPFØLGINGSSAMTALER

Den frivillige skal ha en oppstartsamtale med den ansvarlige for aktiviteten. I fortsettelsen er det ønskelig at den frivillige og den ansvarlige har (minst) 1 årlig samtale.

9. SOSIALE MEDIER

Den frivillige skal ha et bevisst forhold til bruk av sosiale medier. Det er ikke lov til å legge ut bilder fra aktiviteter der vedkommende har vært med som frivillig leder. Lag regler for bruk av privat profil på Facebook: For eksempel kan ledere over 18 år ikke være venn med deltakere under 16 år. Vurder bruk av eventuell profil knyttet til det frivillige lederskapet: For eksempel skal ikke en frivillig kordirigent bruke sin personlige profil, men ha en kor-profil og legge til kor-medlemmene som venner der.

10. POLITIATTEST/REFERANSE

Ved aktiviteter og tiltak som retter seg mot barn, ungdom og andre i sårbare situasjoner, anbefales det at en ber om Politiattest i tråd med de vedtatte retningslinjene og en referanse som kan svare på om en kjenner til forhold som skulle være til hinder for at han/hun kan forholde seg til mennesker i sårbare situasjoner.

Underskrives av den frivillige og den ansvarlige for aktiviteten.

Denne kontrakten kan lastes ned i word-format fra Kirkelig Ressurscenter sine hjemmesider: www.kirkeligressurscenter.no

TRYGGHETSPLAKAT

VI VIL SKAPE TRYGGE ROM

Ved å være tydelige voksne
med gode grenser og kompetanse

TRYGG VOKSEN

- ser
- bryr seg
- utgjør en forskjell

TRYGG VOKSEN ER TILSTEDE

- der barn og unge er
- ansikt til ansikt og på nett

TRYGG VOKSEN ER BEVISST PÅ

- rollen som frivillig og ansatt
- forhold til fysisk kontakt
- det en skriver og legger ut på nett
- hva som kan oppleves krenkende eller invaderende
- tid og sted for samtaler og kontakt

Teksten til trygghetsplakaten har blitt trykket opp på små kort i A6-format. Disse kan deles ut til frivillige medarbeidere, og kan for eksempel være et utgangspunkt for samtaler om roller og ansvar.

Kortene er gratis, og man kan få dem tilsendt ved henvendelse til Kirkelig Ressurssenter, mot at man dekker porto.

RESSURSER I BISPEDØMMET

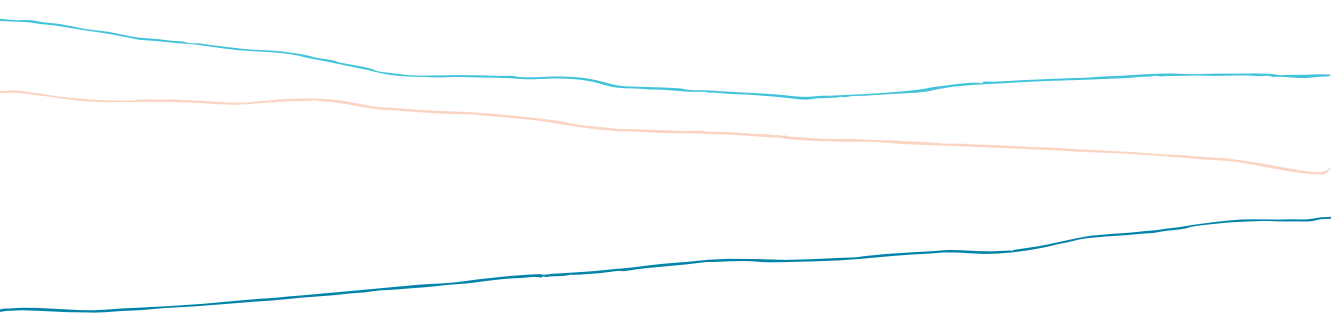
Biskopen er den ansvarlige for tilsyn med menighetene i Den norske kirke. Dersom et menighetsråd skulle være usikker på hvordan kirken stiller seg i slike saker, skal det ikke være tvil fra biskopens side. Den norske kirke har nulltoleranse for seksuelle krenkelser. Selv om enkeltmennesker kan opptre utydelig, er det ingen tvil om at overgrep og krenkelser er brudd på kristen etikk. Det bryter med et kristent menneskesyn og med Guds bud.

Når den anklagede er en ansatt i bispedømmet, kobles bispedømmets fagetiske personlråd inn. Det er imidlertid ikke gitt at så skal skje når seksuelle krenkelser finner sted i det frivillige arbeidet. Det er likevel viktig å være klar over at det finnes spesialkompetanse på seksuelle krenkelser også innenfor det enkelte bispedømmet, som det ofte kan være klokt å benytte seg av.

KIRKELIG RESSURSSENTER

Stiftelsen Kirkelig Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep
Lovisenberggata 15A
0456 OSLO
www.kirkeligressurssenter.no

På hjemmesidene til Kirkelig Ressurssenter kan man finne en oversikt over relevant litteratur som omhandler forebygging, avdekking og håndtering av seksuelle overgrep.

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet